

Posudek oponenta na diplomovou práci bc. Martina Kubeny

Mlčeti zlato, mluví stříbro? Environmentálně estetická analýza vybraných dokumentárních snímků

Předložená diplomová práce svým zaměřením propojuje poznatky environmentální estetiky s filmovou analýzou. Předmětem zkoumání jsou jednak odlišné přístupy k environmentální estetice, reprezentované zejména koncepcemi Allena Carlsona a Arnolda Berleanta, jednak odlišné způsoby „vyobrazení estetické hodnoty přírody“ (s.12) v dokumentárních filmech *Samsara* (2011) a *Before the Flood* (2016). Cíl práce je jasně definovaný, stejně jako výzkumné otázky a hypotézy.

Text má přehlednou strukturu a jednotlivé části na sebe logicky navazují. Autor nejprve představuje pojmy environmentální estetiky, které jsou pro jeho téma relevantní, další část je věnována obecně postupům filmové tvorby a specifikům dokumentu, poslední kapitoly pak tvoří vlastní analýza vybraných dokumentárních filmů, v níž se autorovi daří uplatnit a propojit poznatky z obou předchozích částí. Plynulosti výkladu by prospělo, pokud by některé kratší kapitoly byly spojené do většího celku (viz. např. 3. kapitola); sem tam se také v textu objevují tematické odbočky, které k objasnění zkoumaného problému příliš nepřispívají (např. kapitola 3.1), naštěstí jich však není mnoho a celkově lze říci, že výklad systematicky směřuje k naplnění vytyčeného cíle. Autor pracuje s relevantní literaturou jak z oblasti environmentálních studií, tak pokud jde o základní koncepty filmové analýzy či charakteristiky dokumentu. Klíčové pojmy a teze jsou vybrány účelně, autor je vhodně začleňuje do vlastní argumentace. Z některých pak vyvozuje analytické kategorie pro rozbor vybraných filmů.

Jediné, co z hlediska zvoleného metodologického postupu považuji za problematické (resp. redundantní) je uplatnění sémiotické analýzy. Autor na str. 47 píše, že „k analýze vybraných snímků bude využita sémiotická analýza“. O možnostech uplatnění sémiotiky při filmové analýze se vedou debaty již od konce 60. let a během této doby se rozvinula řada přístupů, které se problematikou „filmového jazyka“, „filmové řeči“ či obecněji významem ve filmu zabývají (Metz, Sorlin ad. ...). Žádná z těchto koncepcí však v práci nefiguruje, autor čerpá pouze z obecněji zaměřené publikace Jamese Monaca a zejména z přehledového, spíše úvodního textu Renáty Sedlákové. Při samotné analýze pak konkrétní koncepty, které by vycházely z této oblasti zkoumání prakticky nevyužívá, sémiotika zde tedy zůstává spíše jen velmi obecným rámcem pro interpretaci filmů. V tomto kontextu mi její zapojení do práce přijde vcelku zbytečné, neboť environmentální estetika a pojmy filmové teorie, které autor představuje v předchozích kapitolách, z mého pohledu tvoří zcela dostačující teoretický, konceptuální i metodologický rámec pro analýzu snímků.

Pokud jde o samotou analýzu, považuji ji za velmi zdařilou. Vyzdvihla bych jednak systematickost, s jakou je zpracovaná, ale také autorovu interpretační zdatnost, díky níž přichází s řadou zajímavých postřehů. Některá témata by jistě bylo možné rozvést trochu podrobněji (z mého pohledu by bylo zajímavé věnovat více prostoru např. imaginaci spojené se satelitními snímky a jejich využití jako „vizuálních argumentů“ apod.), celkově však analýzu považuji za originální, pečlivě zpracovanou a v kontextu dané problematiky za přínosnou.

Po formální stránce práci prakticky není co vytknout. Obsahuje všechny povinné části, jazyková úroveň je výborná - text je psán kultivovaným, čtivým jazykem. Autor cituje a uvádí své zdroje dle norem.

Předloženou diplomovou práci hodnotím jako velmi zdařilou. Autor prokazuje dostatečnou obeznámenost s relevantní literaturou, schopnost přehledně ji vyložit a analyticky ji využít pro vlastní zkoumání. Postup je dobře promyšlený a vede k úspěšnému naplnění stanoveného cíle. Samotný Závěr je možná až příliš stručný a trochu v něm postrádám syntetičtější přístup, v rámci něhož by autor propojil výsledky analýzy filmů s výstupy z teoretické části (odpovědi na výzkumné otázky nicméně poskytuje). Celkovému vyznění by také prospělo, pokud by autor do závěrečné kapitoly doplnil informace o širším kontextu dokumentární tvorby s environmentální tematikou. Jistě bychom našli další filmy, které se svým pojetím analyzovaných příkladů velmi podobají – např. v práci zmíněný snímek *Koyaanisqatsi* (1982), jež, podobně jako *Samsara*, vypráví převážně obrazem, či poslední film Davida Attenborougha *A Life on Our Planet* (2020), kde bychom zase našli řadu společných rysů se snímkem *Before the Flood*. Chápu, že pro podrobnější analýzu dalších filmů nebyl v práci prostor, zajímalo by mě však, zda/v čem se podle autora jím vybrané dokumenty ve „vyobrazení estetické hodnoty přírody“ nějak výrazněji odlišují od těchto jiných příkladů.

Práci Martina Kubeny doporučuji k obhajobě a předběžně navrhuji hodnocení 17 bodů (výborně).

V Praze dne 14.6.2024

Irena Řehořová